Puotilan kartano, historialliselta nimeltään Botby gård, on yksi Helsingin vanhimmista kartanoista. Sen omistajahistoria ulottuu vuosisatojen taakse, ja kartano koki merkittävän nousukauden 1750-luvulla, jolloin kolme alueen vanhaa ratsutilaa yhdistettiin yhdeksi suurtilaksi.

Vuosisatojen aikana Puotilan kartano on nähnyt Ruotsin vallan ajan, Venäjän keisarikunnan, Suomen itsenäistymisen, kaupungistumisen ja nykyisen Helsingin kasvun. Kartanoa ovat hallinneet aatelissuvut, kauppaneuvokset, liikemiehet, Helsingin kaupunki ja jälleen yksityiset omistajat. Jokainen aikakausi on jättänyt jälkensä kartanon rakennuksiin, ympäristöön ja käyttötarkoitukseen.

Puotilan kartanon vaiheet omistajien aikakausina:

Jägerhornit (1756–1774)

Kuuluisa suomalainen aatelis- ja sotilassuku **Jägerhorn af Spurila** oli ensimmäinen suku, jonka aikana kolme Puotilan ratsutilaa – Domars, Rååns ja Klavis – yhdistyivät yhdeksi kartanokokonaisuudeksi. Kylän maatiloista vain Nissaksen verotila säilyi itsenäisenä.

- **Kapteeni Hans Christer Jägerhorn** omisti kartanon 1700-luvun puolivälissä. Hänen kuoltuaan vuonna 1744 tila pysyi tämän säätyläissuvun hallinnassa vuoteen 1774 asti.
- Vuonna 1761 hänen poikansa, **maaherra Carl Magnus Jägerhorn**, sai perheen viimeisenä elossa olevana poikana kartanon hallintaansa.
- Historiallisena yksityiskohtana voidaan mainita, että Carl Magnuksen sisar Hedvig Juliana avioitui kapteeni Cronstedtin kanssa. Heidän poikansa, Suomen historian merkkihenkilö ja Viaporin (nykyisen Suomenlinnan) viimeinen ruotsalainen komendantti **vara-amiraali Carl Olof Cronstedt,** syntyi Puotilan kartanossa vuonna 1756.

Elgien suku (1775–1844)

Jägerhornien jälkeen kartano siirtyi varakkaalle apteekkarille ja kauppiaalle, **Wilhelm Elgille**, joka piti Helsingin ainoaa apteekkia. Myöhemmin hänet nimitettiin asessoriksi ja Kuninkaallisen Vaasa-ritarikunnan jäseneksi. Hänen aikanaan Puotilan kartano nousi yhdeksi Helsingin pitäjän merkittävimmistä maanviljelystiloista.

- Wilhelm Elg oli monipuolinen liikemies, joka kävi ulkomaankauppaa ja kehitti kartanon maataloutta.
- Wilhelm Elg rakennutti kartanon nykyisen päärakennuksen 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa sekä kaksi sivurakennusta: väentuvan ja Pehtoorin pytingin (nykyinen Svenkka), joka valmistui vuonna 1783.
- Kartano siirtyi Wilhelm Elgin kuoleman jälkeen vuonna 1823 hänen ainoalle pojalleen, **kapteeni Wilhelm Elgille** ja pysyi suvun hallussa vuoteen 1844 asti.

Luutnantti August Melan (1845–1852)

- Keisarillisen Venäjän laivaston upseerina Katajanokalla palveleva Melan osti kartanon Elgin suvulta. Hänen omistusaikanaan kartanoon palkattiin ruotsalainen pehtoori kehittämään maataloutta.

Kauppaneuvos K.E. Tunder (1853–1859)

- Jo syksyllä 1852 kartano siirtyi kauppaneuvos Carl Edward Tunderille. Vaikka Tunder ei itse asunut kartanossa jatkuvasti, kartano kukoisti maanviljelys- ja karjanhoitotilana. Tilan käytännön hoidosta vastasi tehokas, ruotsalaissyntyinen pehtoori Carl Johan.

Lindroosien suku & Leo Mechelin (1860–1904)

Kauppaneuvos Johan Henrik Lindroos hankki kartanon hallintaansa jo loppuvuodesta 1859, ja hänen perheensä alaisuudessa Puotilan kartano koki todellisen kukoistuskautensa.

- Vuonna 1859 valmistui kartanon vanha kivinen viljamakasiini, joka nykyään tunnetaan *Puotilan kappelina*. Kappelin päädyssä olevaan graniittikiveen on hakattu merkintä "J.H.L. 1859", jonka kirjainten uskotaan viittaavan makasiinin rakennuttajaan, kauppaneuvos Johan Henrik Lindroosiin.
- Lindroosin aikana Juorumäelle istutettiin laaja puistoalue, joka on nykyään suosittu ulkoilualue. Lindroosin kuoleman jälkeen vuonna 1862 puistoon pystytettiin hänen muistokseen kivinen uurnamuistomerkki, joka on edelleen nähtävissä Juorumäellä. Muistomerkkiin liittyy vuosien varrella syntyneitä paikallisia tarinoita ja uskomuksia, jotka ovat osaltaan rikastuttaneet Juorumäen historiaa.
- Lindroosin kuoleman jälkeen kartanon hoito siirtyi hänen vävylleen, senaattori **Leo Mechelinille** (Helsingin kaupunginvaltuuston ensimmäinen puheenjohtaja ja valtiomies), jonka aikana kartanosta muodostui tunnettu sivistyneistön kesänviettopaikka. Kartanolla vierailivat muun muassa J. V. Snellman ja Zacharias Topelius.

Leopold Lerche (1905–1917)

- 1905 kartanon osti helsinkiläinen liikemies ja maakeinottelusta kiinnostunut **johtaja Leopold Lerche**. Hän oli viimeinen yksityishenkilö, joka omisti Puotilan kartanon ennen sen siirtymistä osakeyhtiön omistukseen.
- Lerchen aikana, vuosien 1914–1918 välillä, kartanon väentuvan kerrotaan tuhoutuneen tulipalossa. Perimätiedon mukaan palon taustalla olisi ollut epäselvyyksiä tilikirjoissa, jotka paloivat rakennuksen mukana. Samalla saattoi kadota myös merkittävä määrä kartanon historiaa koskevia asiakirjoja. Tulipalon todellisesta syystä ei kuitenkaan ole varmaa tietoa.

Botby Gods Aktiebolag-yhtiö ja Ab Botby (1917–1933)

- **Botby Gods Aktiebolag -yhtiön** omistusaikana kartanon maita ryhdyttiin hyödyntämään alueen kehittyessä. Kartanon laajoja alueita palstoitettiin vähitellen asuin- ja huvilarakentamista varten, mikä käynnisti Puotilan vähittäisen muuttumisen osaksi kasvavaa Helsinkiä. Emoyhtiön ajauduttua taloudellisiin vaikeuksiin kartanon historiallinen kantatila rakennuksineen siirtyi tytäryhtiö **Ab Botbylle** vuosiksi 1931–1933, kunnes alue myytiin Helsingin kaupungille.

- 1920-luvulla erityisesti kartanon ranta-alueita myytiin huvilatonteiksi, ja kesäasukkaiden kulkuyhteyksiä palvelivat höyrylaivat *Svea, Astrid ja Villinki*, jotka liikennöivät Vartiokylään 1920–1930-luvuilla. Botby-niminen laiva pysähtyi myös Puotilan kartanon omalla kivilaiturilla. Kartanon vanhan kivilaiturin jäänteet ovat edelleen nähtävissä Vuosaaren sillan läheisyydessä.

Helsingin kaupungin aika (1933–2013)

Lopulta Helsingin kaupunki osti kartanon ja sen jäljellä olleet maat vuonna 1933. Samalla päättyi lähes kaksisataa vuotta kestänyt yksityisomistuksen aikakausi, ja Puotilan kartano siirtyi osaksi laajenevaa pääkaupunkia. Kaupungin omistusaikana rakennuksissa toimi muun muassa kansakoulu, vanhainkoti ja lasten kesäsiirtola.

Syksyllä 2010 Helsingin kaupunki ilmoitti myyvänsä Puotilan kartanon, jota kuvailtiin myynti-ilmoituksessa itäisen Helsingin kartanokulttuurin muistomerkiksi. Pitkän ja paljon keskustelua herättäneen myyntiprosessin jälkeen kartano siirtyi syksyllä 2013 jälleen yksityisomistukseen, kun Helsingin kaupunki myi sen **Kiinteistö Oy Puotilan Kulttuurikartanolle.**

Puotilan kartanon historia jatkuu edelleen. Vuosisatojen aikana kartano on vaihtanut omistajaa, käyttötarkoitusta ja ympäristöä, mutta se on säilyttänyt asemansa yhtenä Itä-Helsingin merkittävimmistä kulttuurihistoriallisista kohteista. Nykyään kartano elää jälleen juhla- ja ravintolapaikkana, jossa uudet muistot syntyvät vuosisataisen historian keskelle.

Aika sotavuosista 1960-luvun alkuun

Aika talvisodan syttymisestä aina 1960-luvun alkuun saakka oli Puotilan kartanon historian dramaattisimpia vaiheita. Kartano palveli vuorollaan vanhusten hoitokotina, kansakouluna, lasten kesäsiirtolana, tutkimustoiminnan tukikohtana ja lopulta häädettyjen perheiden asuntolana. Rakennuksilla ei ollut yhtä pysyvää käyttötarkoitusta, ja vuosikymmenten kuluessa niiden kunto heikkeni niin pahoin, että kartano oli lopulta lähellä tuhoutua kokonaan.

Talvisodan vanhusten hoitokoti (1939–1940)

Talvisodan sytyttyä Helsingin kaupunki otti kartanon päärakennuksen käyttöön vanhusten hoitokotina. Sinne sijoitettiin sodan ja pommitusten keskeltä evakuoituja vanhuksia. Sodan jälkeen rakennus jäi vähäksi aikaa tyhjilleen ja toimi myös retkeilymajana, jolloin sen kunto alkoi vähitellen heiketä.

Vartiokylän kansakoulu (1947–1959)

Sodan jälkeen Itä-Helsingin väestö kasvoi nopeasti, ja uusille koulutiloille oli suuri tarve.

- Kesällä 1947 kartanon päärakennusta kunnostettiin sen verran, että syksyllä siellä aloitti toimintansa Vartiokylän kansakoulu, nykyinen Vartiokylän ala-aste.
- Kesäisin koulun tiloissa toimi korvasairaiden lasten kesäsiirtola, jossa lapset viettivät kesää kartanon merellisessä ympäristössä.

Maatalouskoneiden tutkimussäätiö (1950-luvun alku)

1950-luvun alussa kartanolla toimi lyhyen aikaa myös Maatalouskoneiden tutkimussäätiö. Kartanon peltoja ja talousrakennuksia hyödynnettiin maatalouskoneiden tutkimuksessa ja testauksessa aikana, jolloin ympäristö oli vielä suurelta osin maaseutua.

Häädettyjen asuntola (1950-luvun loppu – 1960-luvun alku)

Kartanon historian raskain vaihe alkoi, kun päärakennus ja Pehtoorin pytinki vuokrattiin Kovaosaisten ystävät ry:lle häädettyjen perheiden asuntolaksi.

- Vuonna 1964 kartanossa asui yhtä aikaa 17 perhettä, yhteensä 43 lasta.
- Elinolosuhteet olivat erittäin ahtaat, eikä rakennuksia juuri enää huollettu. Kylminä talvina asukkaat joutuivat polttamaan lämmitykseen kartanon vanhoja seinäpaneeleita ja muita puurakenteita.

Kun asuntolatoiminta päättyi 1960-luvun puolivälissä, kartano oli erittäin huonossa kunnossa. Rakennukset olivat rapistuneet, ikkunoita oli rikottu, alkuperäisiä sisustuksia oli hävinnyt ja piha-alue oli päässyt villiintymään. Vain muutamaa vuotta myöhemmin Puotilan kartanon kohtalo kuitenkin muuttui, kun Ravintolayritys Tuutinki Oy aloitti rakennusten mittavan kunnostuksen ja käynnisti kartanon uuden elämän ravintolana vuonna 1969.

Ravintolatoimintaa kartanolla:

Puotilan kartanon historia ei ole pelkästään kertomus omistajista ja rakennuksista, vaan myös ihmisistä, jotka ovat pitäneet kartanon elävänä. Vuodesta 1969 lähtien kartanossa on toiminut ravintoloitsijoita, joiden työn ansiosta kartano on muuttunut vanhasta maatilakeskuksesta yhdeksi Itä-Helsingin tunnetuimmista juhla-, ravintola- ja kulttuuripaikoista. Jokainen ravintoloitsija on jättänyt kartanoon oman kädenjälkensä – toisinaan uusien rakennusratkaisujen, toisinaan tapahtumien ja ennen kaikkea tuhansien siellä vietettyjen juhlahetkien kautta.

Leena ja Mauri Panelli / Ravintolayritys Tuutinki Oy (1969–1975)

Ravintolayritys Tuutinki Oy on vuonna 1969 perustettu helsinkiläinen ravintola-alan yritys, jonka perustivat **Leena ja Mauri Panelli**. Pariskunnalla oli ratkaiseva merkitys Puotilan kartanon historiassa, sillä he pelastivat historiallisen kartanorakennuksen purkamiselta. Yritys vuokrasi kartanon Helsingin kaupungilta, kunnosti sen ravintolakäyttöön ja käynnisti uuden aikakauden Puotilan kartanon historiassa.

- Tuutinki Oy saneerasi päärakennuksen ravintolakäyttöön vuosina 1969–1975.
- Kartanon Pehtoorin pytingissä aloitti toimintansa Sven Tuuva -niminen disko, joka tunnetaan nykyisin Svenkkana ja on yksi Suomen vanhimmista edelleen toimivista diskoista.

Mannisten perhe (1974–1984)

Kun Tuutinki Oy:n ensimmäinen vuokrasopimus päättyi vuonna 1974, ravintolatoiminnan jatkajaksi tuli Mannisten perhe. Heidän aikanaan kartanon toiminta vakiintui, ja siitä muodostui yhä tunnetumpi juhla- ja ravintolapaikka.

- Mannisten perhe jatkoi kartanon ravintolatoimintaa lähes vuosikymmenen ajan.
- Myös Svenkka vahvisti asemaansa Itä-Helsingin suosittuna ravintola- ja tanssipaikkana.

Tsenkovitsin perhe (1984–1988)

Tsenkovitsin perhe jatkoi kartanon ravintolatoimintaa 1980-luvun puolivälissä. Vaikka heidän kautensa jäi melko lyhyeksi, sillä oli suuri merkitys kartanon tilojen kehittämisessä.

- Perheen aikana kartanon lasiveranta eristettiin ympärivuotiseen käyttöön ja yhdistettiin päärakennuksen saliin lasiovilla. Samalla uudistettiin myös ravintolan baaritilat.
- Remonttien ansiosta kartanon asiakastilat laajenivat ja ravintola pystyi palvelemaan suurempia seurueita myös talvikaudella. Monet heidän toteuttamistaan tilaratkaisuista ovat edelleen osa kartanon toimintaa.

Puotilan Kartano Oy (1988–2011)

Vuonna 1988 ravintolatoiminnan vetovastuun otti Puotilan Kartano Oy. Seuraavien yli kahden vuosikymmenen aikana kartanosta kasvoi yksi pääkaupunkiseudun tunnetuimmista juhla- ja hääkartanoista.

- Svenkka eli kukoistuskauttaan suosittuna pubina ja disko-estradina.
- Puotilan kappeli ja kartanon juhlatilat muodostivat suositun kokonaisuuden, jossa vietettiin vuosien varrella tuhansia vihkimisiä, hääjuhlia, kastejuhlia ja merkkipäiviä.

Omistajuuskriisi ja pelastuminen (2011–2013)

2010-luvun alussa kartanon tilanne muuttui epävarmaksi. Rakennukset olivat Helsingin kaupungin omistuksessa, ja niiden kunto oli päässyt rapistumaan pahasti. Erityisesti keittiösiipi oli vaarassa romahtaa. Kaupunki päätti laittaa historiallisen kartanon myyntiin vuonna 2011.

Myyntiprosessi oli poikkeuksellisen vaiherikas:

- Kartanoa havitteli vahvasti muun muassa **Hare Krishna -liike**.
- Viime hetken tiukan poliittisen äänestyksen jälkeen kaupunki päätti tammikuussa 2013 myydä kiinteistön paikalliselle kotiseutuyhdistykselle, **Koy Puotilan Kulttuurikartanolle**.

Peruskorjaus ja uusi kukoistus (2013–)

Uusi omistaja käynnisti välittömästi mittavan peruskorjauksen, jossa rakennukset kunnostettiin huolellisesti niiden kulttuurihistoriallisia arvoja kunnioittaen.

- **Uudelleenavaus (2014):** Uusittu ja pelastettu Puotilan kartano avattiin jälleen yleisölle loppukesästä 2014.

Kartanon ravintoloitsijoita vuodesta 2014 lähtien:

- 2014–2017 Sanna & Pekka Puhakka
- 2017–2019 Camilla & Peter Walch
- 2019/2020– Tanja Löppönen & Aki Arjola

Puotilan kartano tänä päivänä

Nykyisin Puotilan kartano on elävä itähelsinkiläinen kulttuuri- ja kohtaamispaikka. Kartanossa toimii lounasravintola sekä suosittu tilausravintola juhlia ja merkkipäiviä varten. Kartanon ohjelmistoon kuuluvat säännölliset pubivisat ja stand up -esitykset, joiden lisäksi kesäisin alueella nautitaan suosituista ulkoilmakonserteista. Tapahtumat vetävät puoleensa niin paikallisia asukkaita kuin kauempaakin tulevia vieraita.

Yli 250 vuoden aikana kartano on muuttunut maatilasta juhlakartanoksi ja kulttuurikohteeksi, mutta sen tärkein tehtävä on säilynyt samana – se on edelleen paikka, jossa ihmiset kokoontuvat yhteen.

Tämä katsaus Puotilan kartanon vaiheisiin on koottu ja tiivistetty seuraavien julkisten verkkolähteiden, paikallishistoriikkien ja artikkeleiden pohjalta:

Vartiokylä-Seura ry / Kaupunginosat.fi | Helsingin kaupungin ja Helsingin Sanomien arkistoartikkelit | Helsingin seurakuntayhtymä / Kirkko ja kaupunki